

Pichon diccionari occitan del desvolopament durable

fabrica
de cultura

establit per lo Centre de formacion professionala occitan Miègjorn-Pirenèus
e lo CIRDOC-Mediatèca occitana

LICENCE OUVERTE
OPEN LICENCE

v.1 MAJ : decembre de 2015

www.occitanica.eu

Sètz libres de difusar e reutilizar los contenguts jos resèrva de mencionar l'origina.

Aqueste pichon diccionari vos prepausa de descobrir en occitan (lengadocian) los principals mots e concèptes ligats al desvolopament durable. Trobaretz çai jos una lista de ressorsas e ligams utiles per anar mai luènh.

Agenda 21

L'Agenda 21 es un programa d'accions pel desvolopament durable del monde al sègle XXI elaborat a l'ocasion de la Conferéncia de las Nacions Unidas sus l'Environament e lo Desvolopament (Sommet de la Tèrra) que se debanèt a Rio de Janeiro al Brasil en 1992. Los Estats que l'adoptèron o devon aplicar al nivèl nacional, regional e local.

Agricultura biologica

L'agricultura biologica es un mòde de produccion agricòla amb preocupacion del respècte dels equilibris naturals, en excluent en particular lo recors als produches quimics de sintèsi e als organismes geneticament modificats (OGM).

Agricultura convencionala

S'agís del mòde de produccion agricòla que se desvolopèt dins lo monde dempuèi la revolucion industrial, e que cèrca a aumentar los rendements agricòlas en utilizant la tecnica (mecanizacion) e la quimia (engraisses, pesticides). Se parla tanben d'agricultura intensiva quand cercam a maximizar la produccion per rapòrt als factors naturals (susfàcias, qualitat dels sòls, constrenchas climaticas etc.)

Agricultura rasonada

L'agricultura rasonada fa referéncia a de practicas agricòlas que tenon compte de la proteccion dels ecosistèmas, del mestritge de las riscas sanitàrias o encara del ben-èsser animal sens pr'aquò respondre a totes los critèris de la certificacion Agricultura biologica.

Agrocarburants o Biocarburants

Carburants produïts a partir de materials organics non fossils, que provenon de matèrias organicas d'origina vegetala, animala o fongica (campairòls) qu'an subit una transformacion quimica.

Analisi del Cicle de Vida (ACV)

Metòde d'avaloracion dels impactes environamentals globals d'un produch, d'un servici, d'una empresa o d'un procediment.

Biodiversitat

Contraccion de biologic e de diversitat, aqueste tèrme designa la diversitat dels èssers vivents e dels ecosistèmas.

Biogas

Gas produït per la fermentacion de matèrias organicas animalas o vegetalas (metanizacion). Se parla tanben de « gas natural renovelable » per oposicion al gas d'origina fossila.

Biomassa

La biomassa representa l'ensemble de la matèria organica, que siá d'origina vegetala o animala. Aquesta matèria organica es la matèria que compausa los èssers vivents e lors residús qu'an coma particularitat d'èsser totjorn compausada de carbòni (de la fusta a las fuèlhas en passant per la palha, los descais alimentaris, lo fèms...) e doncas una font d'energia inagotabla e renovelabla tirada de çò que creis e de çò que viu.

Biosfèra

Ensemble dels ecosistèmas del planeta Tèrra que correspond al jaç fin dins lo qual la vida es presenta. Se compausa de la pedosfèra (jaç superficial de la crosta terrèstra), de l'idrosfèra (mars e oceans, lacs, rius, etc.) e dels jaces basses de l'atmosfèra.

Biotòp

Mitan de vida que las condicions ecologicas omogènas i permeton l'espelida dels èssers vivents qu'i demòran e amb los quals fòrman un ecosistèma.

Bosiga industrialala

Terren o installacion daissada a l'abandon aprèp l'arrèst de l'activitat industrialala que s'i exerçava. La bosiga industrialala a sovent un impacte negatiu sus son environament : pollucion, degradacion de las installacions, etc. La despollucion e lo restabliment d'aqueste tipe de terren per aculhir de novèlas activitats an sovent un còst important.

Cambiament climatic

o Desreglament climatic

Modificacion durabla (que pòt anar del decenni al milion d'annadas) del climat. Aqueles cambiaments pòdon èsser deguts a de procèsus intrinsècs a la Tèrra, a d'influéncias exterioras o, mai recentament, a las activitats umanas. L'emission dels gases d'efècte de sarra ligada al desvolopament de l'industria dempuèi lo sègle XIX es considerada coma responsabla del recaufament climatic actual.

Circuits corts

Mòde de consomacion qu'a coma tòca de redusir los intermediaris entre lo productor e lo consomator per fin de limitar l'impacte environamental de sa consomacion de produches e de servicis en tot favorizant l'economia locala.

Comèrci equitable

Sistèma d'escambi que l'objectiu n'es de preveire una mai granda equitat dins lo comèrci mondial, en particular una melhora remuneracion e la garantida dels dreches dels productors dins los païses del Sud del planeta.

Consumacion responsabla

Designa las practicas de consomacion amb la preocupacion de limitar lor impacte sus l'environament e que pòdon contribuir al desvolopament durable.

Coveituratge

Partiment d'un veïcul personal amb d'autres personas qu'efectuan lo meteis trajècte. De mai en mai encoratjada pels poders publics (amainatjament d'airals de coveituratge, vias reservadas...) e facilitada per d'iniciativas privadas (aplicacions e servicis d'informacion e de mesa en relacion), aquesta practica, que tanh a se desvolopar dempuèi mantuna annada, presenta d'avantatges individuals e collectius : reduccion dels fraisses de transpòrt, teissatge de ligams socials, limitacion del trafic rotier, reduccion de son impacte environamental etc.

Desforestacion

Fenomen de regression de las susfàcias cobèrtas de bòsc, que resulta d'activitats umanas (extension de las tèrras agricòlas, espleitacion de las ressorsas minièras del sossòl, urbanizacion, espleitacion excessiva de certanas esséncias forestièras...).

Desertificacion

Fenomen de degradacion dels sòls degut a diversès factors, demest los quals las variacions climaticas e las activitats umanas, e que provòca lo declin irreversible o quitament la destruccion del potencial biologic de las tèrras e de lor capacitat a suportar o a noïrir las poblacions.

Desvolopament durable

Concepcion del desvolopament de l'umanitat qu'a coma objectiu de prene en compte, otra l'economia, los aspèctes environamentals e socials dins una perspectiva de tèrme long.

Ecoconcepcion

Volontat de concebre de produches en respectant los principis del desvolopament durable e de l'environament. L'ecoconcepcion intègra los aspèctes environamentals tot lo long del cycle de vida del producth : de la matèria primièra a la fin de vida en passant per la fabricacion, la logistica, la distribucion e l'usatge.

Economia sociala e solidària (ESS)

Regropa las organizacions privadas o publicas (entrepresas, cooperativas, associacions, mutualas o fondacions) qu'ensajan de conciliar activitat economica e utilitat sociala.

Ecosistèma

En ecologia, ensemble format per una associacion o comunautat d'èssers vivents e son environament.

Ecotorisme

Practicat de viatge qu'an la preocupacion de preservar los environaments naturals, la biodiversitat, lo ben-èsser de las poblacions e la diversitat culturala.

Emprenta ecologica

L'emprenta ecologica es una avaloracion de l'impacte o de la pression d'una poblacion sus las ressorsas naturals qu'utiliza.

Energias fossilas

Energias produsidas a partir de ròcas eissidas de la fossilizacion dels èssers vivents : petròli, gas natural e carbon de tèrra. Son pas renovelablas e lors quantitats son limitadas. Lor combustion entraïna de gases d'efècte de sarra.

Energias renovelablas

A la diferéncia de las energias fossilas, las fonts d'energia dichas "renovelablas" beneficián d'un renovèlament natural pro rapid. S'agís en particular de l'energia produsida pel raionament del solelh (energia solara), lo vent (energia eoliana), lo corrent de l'aiga (energia idraulica), la calor del sòl (geotermia).

Eoliana

Dispositiu que transformà la fôrça del vent en energia. Las eolianas las mai correntas son las que produsisson d'electricitat (qu'apelam tanben « aerogeneradors »), o las que servisson al pompatge de l'aiga (eolianas de pompatge). Se parla uèi de « parc eolian » o de « bòria eoliana » per descriure las unitats de produccion que regropan fôrça eolianas que pòdon èsser installadas sus tèrra o en mar.

Fotosintèsi

Procèssus quimic natural que permet als vegetals e a certans bactèris de sintetizar de matèria organica en utilizant la luz del solelh. Aqueste fenomèn es particularament caracterizat per l'absorcion de dioxid de carbòni e per un desgatjament d'oxigèn. Gràcias a la fotosintèsi, los vegetals jògan un ròtle irremplaçable dins l'absorpcion dels gases carbonics presents dins l'atmosfèra.

Fotovoltaïc

L'energia solara fotovoltaïca es una energia electrica produsida a partir del raionament solar. L'energia produsida per una centrala solara fotovoltaïca es dicha renovelabla, perque sa font es considerada coma inagotabla. La cellula fotovoltaïca es lo component electronic de basa que convertís las ondas electromagneticas emesas pel solelh en electricitat.

Gas d'efècte de sarra (GES)

Apelam los gases d'efècte de sarras una seria de components gasoses qu'absorbisson lo raionament infraroge emés per la susfàcia terrèstra e que contribuïsson atal a l'efècte de sarra. L'augmentacion de lor concentracion dins l'atmosfera terrèstra ligada a l'activitat umana (industria, transpòrts, agricultura, energias etc.) es considerada coma un dels factors del recaufament climatic.

Intermodalitat

Aqueste tèrme, que s'aplica al domeni dels transpòrts, designa de practicas que fan apèl a mantun mòde de transpòrt al cors d'un meteís desplaçament e a l'organizacion d'aquestas practicas. L'intermodalitat constituís una novèla faïçon d'organizar la politica dels transpòrts en vista de redusir lo « tot-veitura ».

Jaça freatica

Jaça d'aiga que se tròba a febla prigondor. Servís tradicionalament de font en aiga potabla e se tròba particularament expausada a la pollucion que proven de la susfàcia. La proteccion de las jaças freaticas constituís un enjòc màger de desenvolopament durable e de santat publica.

Lampa de bassa consomacion

Las lampas de bassa consomacion (estalviadoiras d'energia), tanben apeladas lampas fluorescentas compactas (LFC), son de lampas electricas que produsisson de lum gràcias a un tube fluorescent. Remplaçan progressivament las ancianas lampas amb incandescéncia perque consuman mens d'energia e an una durada de vida superiora.

L.E.D. o Diòde electroluminescent

Comunament apelats L.E.D (acronim de *light-emitting diode*), los diòdes electroluminescents son de components optoelectronic que permeton l'emission de lum quand son recorreguts per un corrent electric. los L.E.D. son utilizats dins fòrça produches de la vida vidanta (lampas, senhaletica luminosa, ecrans, etc.) e presats per lor febla consomacion electrica.

Papièr reciclat

Un papièr es qualificat de « reciclat » quand es majoritàriament fabricat a partir de fibras de cellulòsa eissidas de la recuperacion dels descais (papièrs, cartons).

Pollucion

La pollucion es la degradacion d'un ecosistèma per l'introduccion, generalament umana, de substàncias o de radiacions qu'altèran d'un biais mai o mens important lo foncionament d'aqueste ecosistèma. La pollucion d'origina umana pòt aver un impacte fòrça important e de còps irreversible sus la santat e sus l'entornament.

Reciclatge

Tractament dels descais (descais industrials o bordilhas domesticas) que s'aplica a reintroduir de materials dins lo cycle de produccion d'un produch. Lo desvolopament dels procediments de reciclatge, ligat a lo dels sistèmas de collècta dels descais, visa a reduir lo volum dels descais, fonts de pollucion.

Triada selectiva

La triada selectiva consistís a triar los descais segon lor natura per facilitar mai tard lor tractament (reciclatge, compostatge, valorizacion energetica o mesa en descarga).

Ligams e ressorsas utilas

Diccionaris e terminologia

Josiana UBAUD, *Diccionari scientific : Matematica - Informatica - Fisica - Tecnologia - Quimia. Francés-occitan (lengadocian e Provençau)*, NERTA edicion, 2014.

Un diccionari fòrça preciós per la traduccion del francés a l'occitan (lengadocian e provençal) de mai de 12'500 tèrmes scientifics e tecnicos.

Institut de l'énergie e de l'environnement de la Francophonie, *Glossaire pour le développement durable*, 2002.

Un glossari complet dels tèrmes francés e de las definicions. En linha :
<http://www.ifdd.francophonie.org/ressorces/ressorces-pub-desc.php?id=157>

Ressorsas educativas

Portal Educacion e desvolopament durable (en francés)

<http://www.education-developpement-durable.fr/>

Educacion al desvolopament durable (sitografia en francés)

<http://www.cndp.fr/crdp-dijon/Education-au-developpement-durable.3713.html>

La colleccion dels « Quasernets del Pargue natural regional de la Narbonesa en Mediterranèa » : una colleccion remarcabla per l'educacion a l'entorn. Cada quasernet conten un lexic occitan.

Du vent, Parc naturel régional de la Narbonnaise en Méditerranée, 2000 (Les carnets du parc ; n° 1).

Eau d'ici : l'eau dans tous ses états des Corbières à la Méditerranée : estanb, robina, salina... , Parc naturel régional de la Narbonnaise en Méditerranée, 2001 (Les carnets du parc ; n° 2).

Le béton et autres bateaux de travail des étangs, Parc naturel régional de la Narbonnaise en Méditerranée, 2002 (Les carnets du Parc ; n° 3).

La Robine et la vie des gens du canal, Parc naturel régional de la Narbonnaise en Méditerranée, 2005 (Les carnets du parc ; n° 4).

Les oiseaux du Parc naturel régional, Parc naturel régional de la Narbonnaise en Méditerranée, 2005 (Les carnets du parc ; n° 5).

La Nadière, l'île paradoxale, Parc naturel régional de la Narbonnaise en Méditerranée, 2007 (Les carnets du parc ; n° 6).

La nautique ou l'autre façon de naviguer, Parc naturel régional de la Narbonnaise en Méditerranée, 2007 (Les Carnets du Parc ; n° 7)

Insectes et autres petites bêtes, Parc Naturel Régional de la Narbonnaise en Méditerranée, 2008. - 1 vol. (93 p.) : ill., couv. ill. ; 21 cm. - (Les carnets du Parc ; 9)

La pêche artisanale, entre mer et étangs, Parc naturel régional de la Narbonnaise en Méditerranée, 2008 (Les carnets du parc ; n° 10).